

CENTRUM FÖR REGIONAL UTVECKLING

Tanken att samla nationella aktörer som arbetar inom den regionala utvecklingspolitiken är helt riktig.

För gles- och landsbygdens utveckling är det viktigt med tydliga kopplingar till landsbygdspolitiken. Glesbygdsverket vill och kan vara den naturliga länken mellan dessa två politikområden.

Det är Glesbygdsverkets utgångspunkt när regeringen nu tagit initiativ till att i Östersund skapa ett samlat kunskapskluster inom den regionala utvecklingspolitiken. Bakgrunden är omställningarna i försvaret och löftet om vissa statliga ersättningsjobb.

SNABBUTREDNING

Departementsrådet Gunnar Blomkvist har haft uppdraget att snabbutreda förutsättningarna. Den 12 november redovisades utredningens förslag till Näringsdepartementet, som nu bereder frågan vidare. Förutsättningarna för uppdraget var att Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) och Verket för näringslivsutveckling (Nutek) ska lokalisera arbetstillfällena med inriktning mot tillväxtnalys och regional tillväxt till Östersund. Möjligheterna till fördjupad samverkan med Glesbygdsverket skulle också klarläggas.

DISTANSUTBILDNING BLEV STOR FRAMGÅNG

Distansutbildningen av lärare blev en succé - både för de studerande och för rekryteringen av behöriga lärare. Det visar en studie som gjorts på uppdrag av Glesbygdsverket av Hans-Olof Forsberg vid Umeå Universitet.

Rapporten visar att utbildningarna varit mycket effektiva ur ett kommunalt och regionalt perspektiv liksom för den enskilde individen.

FICK ARBETE

Några resultat:

- Omkring 90 procent fick arbete som lärare.
- Över 85 procent finns kvar i hemlandet, varav 80 procent i hemkommunen.
- För mer än 70 procent fanns i praktiken inget annat alternativ än distansutbildning.
- Examinationsfrekvensen var högre än den som gällde generellt.

Kommunerna kunde alltså rekrytera utbildade lärare som dessutom är nöjda med sin situation. De utbildade stannade i huvudsak kvar och fick arbete i den egna regionen, kommunen och länet.

- Detta är ett utmärkt exempel på hur man arbetar med flexibla och behovsbaserade utbildningar, säger Mats Ericson, generaldirektör på Myndigheten för Sveriges nätuniversitet.

- Studien bekräftar också att lärcentra utgjorde en viktig faktor bakom framgången, förklarar Marlen Ljusberg, utredare på Glesbygdsverket.

FRAMTIDEN OROAR

- Det är en allt större efterfrågan på flexibla distansutbildningar från kommunerna och lärcentra säger Anita Hansbo, vicerektor för utbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla. Men vi ser med oro på hur vi ska kunna tillgodose behoven framöver, med tanke på att flertalet högskolor har slagit i det så kallade produktionstaket. Högskolorna kan inte producera mer utbildning än man får betalt för och ungdomskullarna ökar, med ett större söktryck som följd.

FOTO: RICK RAYMOND/PRESENS BILD

- För att kunna öka distansutbildningen inom befintliga ramar måste man minska och tunna ut den campusbaserade utbildningen, vilket kan komma i konflikt med regeringens övriga målsättningar för högre utbildning. Riktade satsningar behövs för att göra expansionen inom distansutbildningen möjlig, säger Anita Hansbo.

Studien "Lärarytelse på distans - om betydelsen för individen och den lokala arbetsmarknaden" kan laddas ner eller beställas i tryckt form på www.glesbygdsverket.se.

LÄRCENTRA MINSKAR
SOCIAL SNEDREKRYTERING

sidan 4

URHOLKA INTE BIDRAGET TILL FLYGPLATSER

Hela landet ska ha möjligheter att resa till Stockholm över dagen, skriver Glesbygdsverket i ett yttrande om driftbidraget till icke-statliga flygplatser. Driftbidraget har stor betydelse för människor och näringsliv i regioner som inte har nära till en statlig flygplats men som har behov av dagliga flygförbindelser. Verket anser också att driftbidraget ska fortsätta att ha en regionalpolitisk prägel och att anslaget måste vara på en nivå som motsvarar 75 procent av flygplatsernas totala underskott, vilket var den ursprungliga tanken när det infördes.

POLITISKA MÅL OM TRANSPORTER I SKYMUNDAN

Staten bör kunna skapa förutsättningar för utveckling även i gles- och landsbygder. Men Gods-transportdelegationen har, i det betänkande som nyligen lades fram, inte tänkt på hur detta kan ske, påpekar Glesbygdsverket i ett yttrande till regeringen. Staten bör medverka till att skapa goda förutsättningar för en mer rationell och effektiv användning av de olika trafikslagen även regionalt, och på så sätt bidra till en konkurrenskraftig industri i alla delar av landet. Verket anser dessutom att delegationen borde ha tagit mer hänsyn till de transportpolitiska målen om en positiv regional utveckling, ett tillgängligt transportsystem och en hög transportkvalitet.

FORTSATT GRÖN SKATTEVÄXLING

Med högre fordons- och drivmedelsskatter drabbas hushållen i områden som saknar kollektivtrafik alltför hårt. Det anser Glesbygdsverket i ett yttrande till regeringen angående Naturvårdsverkets rapport *Fortsatt grön skatteväxling*.

Verket instämmer i Naturvårdsverkets syn att det behövs en differentiering av kilometerskatten för tunga fordon mellan tätort och landsbygd, eftersom samhällskostnaderna är avsevärt högre i tätorter än på landsbygd. Glesbygdsverket anser att en differentiering mellan tätort och landsbygd måste införas samtidigt som en kilometerskatt införs, för att inte landsbygden ska missgynnas i systemet.

KUNSKAP BEHÖVS OM LANDSBYGDENS FÖRETAG

Behövs ett särskilt utvecklingsprogram för landsbygden, eller är det bättre att integrera landsbygdens intressen i de program som redan tas fram på regional nivå? Det är en av huvudfrågorna som Glesbygdsverket arbetar med i ett uppdrag från regeringen som handlar om hur landsbygdens dimension tas tillvara i det regionala utvecklingsarbetet.

– Att inte dra nytta av gles- och landsbygders potential är en förlust, inte bara för dessa områden, utan för utvecklingen i hela regionen, säger Glesbygdsverkets generaldirektör Kerstin Wallin. Men det finns olika uppfattningar om hur det görs på bästa sätt och därför ska vi analysera det djupare.

SYNS LANDSBYGDEN?

Underlaget i arbetet utgörs bland annat av enkätredovisningar från länen.

Under hösten har fördjupade kontakter tagits med några intresserade län och en särskild träff har hållits i Örebro

med deltagare även från Dalarna och Värmland samt Jordbruksverket.

En viktig del i uppdraget är att göra en sammanställning av behov av metod- och kunskapsstöd på området. Ett av länens önskemål gäller företagande på landsbygden, ett område som Glesbygdsverket inte arbetat med de senaste åren, men där en bättre kunskap nu håller på att byggas upp. Exempel på centrala frågor är:

- Vad utmärker företagande på landsbygden?
- Hinder och möjligheter för tillväxt.
- Tillgång till kapital.
- Lagstiftning och regelverk.
- Företagande och teknisk utveckling/globalisering.

En delrapport av uppdraget finns på www.glesbygdsverket.se. En slutrapport presenteras i februari 2005.

ISLÄNDSK KONFERENS OM FÖRETAG I PERIFERIN

Innovationssystem i perifera regioner var temat på en nordisk workshop på Island där Glesbygdsverket har deltagit.

Hur kan man stärka innovationsförmågan hos företag utanför storstadsmiljöer och högteknologisektorer? Den frågan diskuterade forskare och experter under ett par dagar i oktober. Utgångspunkt för diskussionen var fem undersökningar i de nordiska länderna. Undersökningarna bygger på intervjuer med innovativa företagare och representanter från olika organisationer och myndigheter ansvariga för näringslivsutveckling.

Akureyri på norra Island var platsen för en konferens om hur företag utanför storstäder kan stärkas.

Man konstaterade att det finns många framgångsrika och innovativa företag i gles- och landsbygder men också att det finns stora skillnader i hur företagare upplever att stödsystemet i de olika länderna fungerar. I januari 2005 presenteras rapporten i Sverige.

LANDSBYGDSFORUM 2004 BÖRJAN PÅ NÅGOT NYTT

– En framåtsyftande konferens. Det kändes som om det här var avstamp inför något nytt.

Så löd ett av omdömena om det Landsbygdsforum som arrangerades i Östersund i mitten av oktober. Drygt 200 personer från kommuner och län, departement och myndigheter, företag, byautvecklingsgrupper och intresseorganisationer samlades i två dagar. Presentationer och diskussioner handlade om ämnen som ”Arbete och försörjning i hela landet”, ”Varför har Sverige ingen landsbygdspolitik?” och ”Regionalt

FOTO: HANS MÅNSSON

Blåställsmiddagen gav många kreativa synpunkter.

LEADER PÅ VÄG MOT HÖGRE HÖJDER

”Mot högre höjder” heter det Leaderprojekt som Allgunnen-Sinnerbos byutvecklingsgrupp driver på Aboda Klint i Högsby kommun. Det innefattar bland annat bygget av ett utsiktstorn, och namnet har därmed inte bara symbolisk betydelse.

Projektet i Högsby är ett av de projekt som Glesbygdsverket har besökt under den rundresa bland Sveriges 12 Leaderområden som verket genomför i år och nästa år. Det nämnda projektet studerades vid besöket hos Smålandsgruppen. Dessutom har Astrid Lindgrens Hembygd, Kustlandet, Gotland och E-bygd i gränsland fått besök hittills.

– Det har varit mycket inspirerande besök. Det är påtagligt hur mycket som händer inom Leaderområdena, säger Elisabet Olofsson, utredare på Glesbygdsverket. Några av områdena har redan nu in-tecknat en stor del av sin ram i olika projekt och vill ha ytterligare tillskott.

FOTO: MARIA MARTINSSON

Mark Lorenzen från Copenhagen Business School och Bill Slee från University of Gloucestershire höll varsin presentation under Landsbygdsforum.

entreprenörskap – varför växer det på vissa håll och inte på andra?”

Middagen den första dagen var av så kallad ”blåställmodell”, vilket innebar att deltagarna grupperade sig kring ämnen som de ville ägna middagen åt att diskutera. Det visade sig ge många kreativa synpunkter.

Ett internationellt perspektiv på landsbygdsutveckling gavs också genom presentationer från Storbritannien och Danmark och genom gäster från Norge och Finland. En dokumentation av konferensen finns senare i höst att beställa eller ladda ner på www.glesbygdsverket.se.

– Många av LAG-grupperna funderar just nu på fortsättningen av Leader efter nuvarande programperiod, som slutar 2006, berättar Elisabet Olofsson. Vi kan ju inte lova något ännu, men det ser ut att bli en fortsättning på Leaders arbetssätt, även om det inte drivs i samma former som nu.

Ett utsiktstorn är ett av de konkreta uttrycken för det arbete som drivs i Leaderprojektet på Aboda Klint. Högsby kommuns näringslivschef Ola Löfström och Ewa Engdahl från Smålandsgruppen i samtal med Alf Adolfsson från byutvecklingsgruppen.

FOTO: BIRGITTA RHODIN

DAGS ATT UTREDA ENSKILD VÄG

Villkoren för enskilda väghållare i gles- och landsbygder ska kartläggas och förslag på åtgärder ska presenteras.

– Glesbygdsverket tar initiativet till utredning eftersom vi bedömer att enskild väghållning har mycket stor betydelse för såväl boende som företag i glesbefolkade områden, säger generaldirektör Kerstin Wallin.

Enskilda väghållare i gles- och landsbygdsområden kommer att intervjuas i utredningen och verket kommer att samla information och dokumentation från tidigare utredningar.

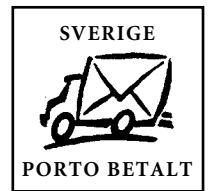
Enskilda vägar motsvarar två tredjedelar av vårt gemensamma vägnät och är av stor betydelse för landets infrastruktur, inte minst i glesbefolkade kommuner och län.

SÄMRE VILLKOR

– Villkoren för enskild väghållning har försämrats under de senaste tio åren, säger Sven Ivarsson, vd för Riksförbundet Enskilda Vägar. Men konsekvenserna av detta har ännu inte utretts. Utredningen kommer förhoppningsvis att bli ett viktigt underlag för regeringen när den nästa gång exempelvis ska ta ställning till statsbidragen för det enskilda vägnätet.

Riksförbundet Enskilda Vägar har bred kompetens inom området och kommer att vara en viktig part i utredningsarbetet. Andra aktörer som Glesbygdsverket kommer att involvera är bland andra företrädare för Vägverket, Svenska Kommunförbundet, LRF, Skogsindustrierna, Lantmäteriet och turistnäringen.

B

Höga förväntningar inför nästa år

Planeringen inför nästa års verksamhet är i full gång på Glesbygdsvirket. Ambitionerna inom verket är högt ställda och det gäller att prioritera.

Under året har vi haft ett uppdrag från regeringen att kartlägga hur län och regioner lyfter fram landsbygden i utvecklingsplanerna och behovet av stöd i detta arbete. Här finns efterfrågan på stöd i olika former. Bland annat efterlyses en studie kring företagandets villkor på landsbygden. Ett annat konkret förslag är ett gemensamt utbildningsprogram för handläggare som arbetar med gles- och landsbygdsfrågor.

En utveckling av samarbetet med län och regioner ska vi prioritera under kommande år. Dessutom väntar vi flera specialuppdrag från regeringen i kommande regleringsbrev.

TILL NYTTA

För mig känns det viktigt att all vår verksamhet upplevs som nyttig av omvärlden. Här har jag tre nyckelord i planeringsarbetet:

- *Efterfrågad*: Det vi gör ska åter spegla ett behov i det omgivande samhället.
- *Användbar*: Det vi gör ska kunna ha en direkt nytta i genomförandet av politiken.

- *Nyttig*: Vi ska kunna följa upp till vilken nytta vårt arbete är.

Vid mina resor runt om i landet, både vid länsbesök och vid andra besök, har det kommit fram flera förslag på samarbete i olika projekt. Öppenheten för samarbete är något som vi verkligen ska ta fasta på.

FLYTTA RÄTT VERKSAMHET

Därför är vi också positiva till tanken att samla de aktörer som arbetar med regional utveckling till Östersund.

Från Glesbygdsvirkets sida skulle vi vilja lägga speciell vikt vid hur de olika myndigheternas arbete med analys, utvärdering och kunskapsstöd kan bindas samman för att skapa ett *ökat lärande* i det regionala utvecklingsarbetet. För att skapa en reell dynamisk kunskapsmiljö tror vi att det är en förutsättning att man samlar den *utvecklingsinriktade* verksamhet som är berörd hos de olika myndigheterna.

För gles- och landsbygdens utveckling är det viktigt med tydliga kopplingar till landsbygdspolitiken. Här hoppas jag att den pågående landsbygdsutredningen kommer med konkreta och handfasta förslag.

BÄTTRE JOBB EFTER STUDIER VID LÄRCENTRA

Personer som har studerat vid lärcentra och som kommer från studieovana miljöer är ofta mycket nöjda med sin utbildning och en majoritet av dem har efter studierna fått mer kvalificerade och bättre betalda jobb.

Det är en av slutsatserna i en studie som Glesbygdsvirket har gjort bland ett urval personer som studerat vid lärcentra och som är första generationen högskolestuderande.

Det gäller att bryta den sociala snedkryteringen till högskolan. Arbetare, jordbrukare och lägre tjänstemän är underrepresenterade. Eftersom de grupperna också är vanligast i gles- och landsbygder så bidrar den sociala snedkryteringen också till en regional sådan.

Tidigare studier har visat att lärcentra har bidragit till att minska snedkryteringen, och den studie som nu är klar visar alltså att de högre studierna gav de studerande det de hade hoppats på:

- Före studierna hade 71 procent av de tillfrågade arbete, efter utbildningen hade 81 procent jobb.
- Många hade fått högre lön, och det gällde framför allt kvinnorna.
- Huvuddelen har efter studierna fått mer stimulerande och roliga arbetsuppgifter.

Det krävs tydliga signaler från arbetsgivarna för att få dem som av olika anledningar inte tar steget att utbilda sig vidare att göra detta.

Studien heter ”Mot minskad social snedkrytering” och kan beställas eller laddas ned på www.glesbygdsvirket.se.

GOD JUL &
GOTT NYTT ÅR!

REDAKTION Birgitta Rhodin, TEL 063-57 67 11,
Maria Martinsson, TEL 063-57 67 15

Vill du komma med på vår sändlista, hör av dig till: Gunborg Hägg, TEL 063-57 67 00.

ANSVARIG UTGIVARE Mats Elg

Glesbygdsvirket
Samuel Permans gata 2, 831 30 Östersund
TEL 063-57 67 00, FAX 063-57 67 99
E-POST info@glesbygdsvirket.se
WEBBPLATS www.glesbygdsvirket.se